

Petar Strčić

Arhiv Hrvatske, Zagreb, Marulićev trg 21

ŽIVOTOPIS DRA BERNARDA STULLIJA

UDK 930.25 : 92 STULLI

Pregledni članak

U članku se govori o životu, a donekle i o djelu dra Bernarda Stullija, direktora Arhiva Hrvatske u mirovini, i veoma istaknutog znanstvenog i stručnog radnika u povijesnoj i arhivskoj oblasti. Rođen je u Dubrovniku 1915, a preminuo u Zagrebu 1985. Završio je Pravni fakultet u Zagrebu. Autor je niza znanstvenih i stručnih radova.

Bernard Stulli rođen je u Dubrovniku 17. kolovoza 1915, a preminuo je 9. listopada 1985. u Zagrebu. Ostao je vrlo rano bez oba roditelja (otac oficir, majka domaćica) te ga u sedmoj godini života prihvaća sestra u Zagrebu, gdje polazi osnovnu školu i 1933. god. završava gimnaziju. Iste godine upisao je Filozofski fakultet, ali kako je 1934. započeo bolovati od tuberkuloze pluća (oslobođen je bio i vojne službe), napušta ga nakon dvogodišnjeg boravka u bolnici na Sljemenu kod Zagreba. Vraća se u Dubrovnik, živi kod braće i sestara; god. 1936. upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu, ali ne boravi ovdje, već samo polaže ispite; diplomirao je 5. 11. 1941. godine.

Najprije sa zaposlio u Dubrovniku kao advokatski pripravnik u odvjetničkoj kancelariji dra B. Pokovića (1. 11. 1941—1. 7. 1942), a zatim vrlo kratko vrijeme (1. 7—31. 8. 1942) kao sudski pripravnik u Okružnom sudu. Nakon toga prešao je u tadašnji Državni (današnji: Historijski) arhiv u istome mjestu; kao skriptor-vježbenik radio je ondje od 1. 9. 1942. do 18. 10. 1944, kao skriptor (stručni arhivski službenik) do 30. 6. 1947. godine. Zatim je od 1. 7. 1947. do 1. 7. 1949. god. opunomoćenik saveznog ministra pomorstva FNRJ pri Vladi NRH u Zagrebu, kamo se definitivno preselio. Iste je godine raniji Jadranski institut u Sušaku (istočni dio Rijeke) obnovljen u Zagrebu kao Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (dalje: JAZU), pa je Stulli od 1. 7. 1949. do 3. 3. 1952. god. njegov tajnik, a od 29. 5. 1952. do 13. 6. 1956. god. i stručni suradnik; tada je imenovan za direktora

toga Akademijina instituta. Izvršno vijeće sabora NRH imenovalo je 17. 6. 1958. god. Bernarda Stullija za direktora Državnog, kasnije: Arhiva Hrvatske, te je time postao nasljednik prof. dra Josipa Matasovića. Dne 5. 12. iste godine Savjet za kulturu i nauku NRH unaprijedio ga je u zvanje višeg arhivista. Imenovanje za direktora Arhiva Hrvatske obnavljano je više puta. S radnog mjesta direktora te najviše arhivske republičke institucije B. Stulli je 30. 6. 1978. god. pošao u mirovinu, u 63. godini života, dosta narušena zdravlja.

Bernard Stulli bio je u znatnoj mjeri društveno-politički angažiran. S naprednim idejama pobliže se upoznao za bolovanja u sanatoriju na Sljemenu kod Zagreba (1934—36). Zatim, u Dubrovniku, u Hrvatskom akademskom klubu odnosno na lijevom krilu HSS-a djeluje protiv frankovačkih elemenata. Za vrijeme rata bio je suradnik NOP-a. Ne želeći raditi u sudskom neprijateljskom aparatu, uspio se ubrzo iz Okružnog suda prebaciti u Državni arhiv. God. 1945. postao je član KP odnosno SKH. Naročito je aktivan u sindikalnom savezu prosvjetnih radnika i namještenika, a od sredine 1945. do 1947. bio je predsjednik Izvršnog odbora Narodnog fronta Dubrovnika te se gotovo isključivo posvećuje političkom radu. Od 1946. do 1949. narodni je zastupnik toga grada u Saboru NRH, od 1950. do 1952. sekretar Biroa OO SKH u JAZU; bio je i član Komisije za historiju CK SKH, predsjednik Ideološko-političke komisije OO SSRNH Trnje, te član toga Općinskog odbora SSRNH općine Trnje u Zagrebu.

Znatan dio Stullijeve društveno-političke djelatnosti vezan je za pravo za rad na unapređenju povijesne nauke i pomoćnih historijskih znanosti, te je vrlo usko povezan s njegovom društveno-stručnom aktivnošću. Tako je od 1961. do 1964. god. bio predsjednik Saveza arhivskih radnika Jugoslavije, a neko vrijeme i njegov potpredsjednik. Bio je i predsjednik Zajednice povijesnih instituta i ustanova SRH, od 1957. do 1965. i od 1978. do 1982. predsjednik Arhivskog savjeta Hrvatske, od 1961. do 1963. član je Savjeta za kulturu NRH, od 1961. do 1964. član Komisije za historijske i filološke nauke Saveznog savjeta za naučni rad, šezdesetih godina je predsjednik Komisije za historijske nauke Savjeta za naučni rad SRH. Član je savjeta i komisija više znanstvenih i stručnih institucija i udruženja, među njima i Državnog, kasnije Arhiva Hrvatske u Zagrebu, Istorijskog odeljenja Instituta društvenih nauka u Beogradu, itd.

Bernard Stulli iskazao se i kao znanstveni radnik; svojedobno sâm je naznačio koja su područja njegova interesa: »pravna historija, politička historija 19. i 20. stoljeća, pomorska historija, arhivistika (problemi historijskih arhiva) i arhivsko zakonodavstvo«. Pripreme za svoj kasniji znanstveni rad B. Stulli je započeo u dubrovačkom arhivu, a intenzivnije je počeo ulaziti u naučno-istraživačko područje u spomenutom Jadranskom institutu JAZU u Zagrebu (naročito kroz njegov Odsjek za ekonomske i političke odnose na Jadranu). Međutim, akademik

prof. dr Dragovan Šepić glavne je njegove objavljene radove razvrstao ovako: »1) povijest primorskih gradova, općina i regija, 2) gospodarska povijest, posebno prometnica, 3) talijanski iredentizam i imperijalizam na Jadranu i jugoslavensko-talijanski odnosi, i 4) revolucionarna previranja među Južnim Slavenima Austro-Ugarske, posebno u jadranskom pojasu, i raspad Austro-Ugarske«. Stullijevo znanstveno djelo, dakle, uključuje i geografske te neke druge karakteristike — povijesne, pravne, pomorskopovijesne i ekonomskohistorijske momente, revolucionarnu komponentu 1918, zahvat u područje arhiva, arhivske službe i arhivskog zakonodavstva, istočnojadranske — dubrovačke odnosno dalmatinske te istarske i albanske teme, pitanja iz hrvatske i talijanske iredentističke historiografije. I prvi — barem do sada poznati — publicirani tekst B. Stullija vezan je uz njegov Jadran, za kojim su toliki posizali; to je ocjena prvog sveska zbornika »Atti e memorie« koji je objavljen 1949. u Veneciji. Zapravo je to glasilo organizacije »Società istriana di archeologia e storia patria« izlazilo i ranije, a sada je započeta nova serija, u istome, iredentističkom duhu; ocjena je objavljena u »Historijskom zborniku« Povijesnog društva Hrvatske, V, 1—2, Zagreb 1952, str. 169—176. Iste godine objavio je i dva teksta iz pravno-povijesne prošlosti rodnoga Dubrovnika, te dvije šire ocjene hrvatske i talijanske (iredentističke) historiografije. I od te, 1952. godine, Stulli se redovito javljao znanstvenim, stručnim i popularnim priložima u nizu naših glasila, a neki su i prešampavani. Najviše je radova objavio u zagrebačkom »Arhivskom vjesniku«. Upozoravajući na to da je Stulli objavio preko 120 znanstvenih i stručnih radova, da ih je još desetak u štampi ili se priprema za tisak, te da je nemoguće ukazati na sve, navodim samo naslove knjiga te nekih važnijih studija i članaka, odnosno nekih od najvažnijih tema kojima se bavio. To su knjige : »Borba oko ribolova u obalnom moru Istre. Rovinj i Chioggia u XVIII. st.« (1955), »Ustanak mornara u Boki Kotorskoj 1.—3. februara 1918.« (1959), »1918. Revolucionarni pokreti mornara« (1968), »Prijedlozi i projekti željezničkih pruga u Hrvatskoj 1825—1863«, s. 1 i 2 (1975), i »Istrasko okružje 1825—1860«, dio 1 (1984); u pripremi je za objavljivanje i knjiga: »Povijest Dubrovačke Republike«.

Već i iz naslova navedenih knjiga (sinteze, monografije, građa) vidi se suštinski Stullijev interes za područja proučavanja. Ako započnemo s osnovicom znanosti i kulture — s arhivskim pitanjima, onda treba ukazati na to da je Stulli objavio cijelu seriju napisa o tim problemima, o Arhivskom savjetu Hrvatske, Arhivu Hrvatske, arhivskoj službi SRH, pa ističemo radove u »Arhivistu«: »Neki problemi ostvarenja mreže arhivskih ustanova na području NR Hrvatske« (7/1958) i »O kulturno-prosvjetnoj djelatnosti arhivskih ustanova« (8/1959), u »Arhivskom vjesniku« (dalje: AV): »Arhivska služba i petogodišnji program naučno-istraživačkog rada u oblasti historije« (4—5/1961—2), »Nacrt koncepcije srednjoročnog plana razvitka arhivske djelatnosti u SRH 1971—

1975« (11—12/1968—69) »Osnove programa za izgradnju nove zgrade Arhiva Hrvatske u Zagrebu« (19—20/1976—7), u »Vjesniku« historijskih arhiva Pazina i Rijeke (dalje: VHAPR): »Pregled povijesnog razvitka zaštite arhivalija na područjima historijskih arhiva u Pazinu i Rijeci« (23/1980); cijela serija radova sadržajno je vezana uz pravna pitanja: »Arhivska građa u novom arhivskom zakonodavstvu SRH« (VHAPR 10/1964—5), »Osnovni principi novog arhivskog zakonodavstva u SRH« (AV 7—8/1964—5), »O pravnom korištenju arhivske građe« (AV 9/1966), »Ustavna reforma i revizija arhivskog zakonodavstva u SRH« (AV 14/1971), »Zakon o uređenju Zemaljskog arhiva u Zagrebu iz god. 1870« (Spomenica J. Matasovića, 1972), »Zaštita kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba« (AV 17—18/1974—5). Tu su i pregledni tekstovi o arhivima općenito, zatim zasebno u nas, u Austriji, Mađarskoj te drugim stranim zemljama. (Priručnik iz arhivistike 1977, Enciklopedija Jugoslavije, dalje: EJ, 1980). Iz oblasti posebnih historiografskih problema upozoravam na tekstove »Talijanska historiografija u službi jadranskog iredentizma« (Riječki list 45—49/1952. i Primorski dnevnik, Trst, 76—81/1952), »Talijanska historiografija i jadranski iredentizam« (Historijski zbornik 7/1954), »Problemi naše historiografije. Uz drugi tom 'Historije naroda Jugoslavije'« (Naše teme 6/1960), te na radove o Jadranskom institutu (Rijeka. Zbornik, 1953; Anali, Zagreb, 1954; Mornarički glasnik 1957; Pomorska enciklopedija, dalje: PE, 1957. i 1976). Od historijskih radova veći je broj onih koji govore o Stullijevu najužem zavičaju: »Ordines artis nauticae secundum consuetudinem civitatis Ragusii« i »Prilozi pitanju o redakcijama Knjige statuta grada Dubrovnika« (Anali, Dubrovnik, 1/1952. i 3/1954), »Dubrovnik. Historija«, Enciklopedija Jugoslavije, dalje: EJ, 3/1958), »Dubrovačka Republika« (EJ 3, izd. 2, 1980), »Dva pokušaja inventarizacije Dubrovačkog arhiva početkom 19. st.« (AV 11—12/1958—9), »Dubrovačke odredbe o Konavlima« (Konavoski zbornik I/1982). Osim pravno-povijesnih radova spomenutih u prethodnoj rečenici, navodim još i ove: »Labinski fragment 'Istarskog razvoda'« (Jadranski zbornik 2/1957), »Razvod istarski« (EJ 7/1968), »Fragment statuta plominske općine u Istri« (VHAPR 14/1969). Brojem su manji, ali utoliko zanimljiviji prilozi iz ekonomske povijesti: »Jedan plan privredne eksploatacije otoka Lastova iz god. 1808.« (Beritićev zbornik 1960), »Ekonomsko-društvene prilike u Dalmaciji u 19. st.« (»Dubrovnik« 3—4/1962), »Prometni problemi Hrvatske od početka 18. st. do 1918. godine« (Zbornik »Razvoj prometnih veza i Panonskom prostoru do 1918.« 1977), »Gospodarsko-društvene i političke prilike u Cetinskoj krajini sredinom 18. st.« (Zbornik Cetinske krajine 1/1979), »Građa o gospodarstvu Dalmacije u prvoj polovini XIX st.« (Izdanja Historijskih arhiva Split 10/1980), »Željezničke veze Rijeke sa zaleđem. Planovi i ostvarenja 1825—1873« (Zbornik »110 godina riječke željeznice 1873—1983« 1983). Međutim, Stulli je edirao više priloga iz pomorske povijesti koji imaju dobrim dijelom upravo ekonomsku osnovicu: »Brodogradnja. Povi-

jest do XIX st.« i »Jugoslavija. Pregled povijesti pomorstva do kraja XIX st.« (PE 4/1957, izd. 2, 1/1972, 3/1976), »Jadransko more. Historija« (EJ 4/1960). O zbivanjima u našim zemljama u razdoblju okončavanja prvoga svjetskog rata govore prilozima: »Od Majske deklaracije do januarskog memoranduma Jugoslavenskog kluba« i »Okolo jedne turneje grofa Tisze po jugoslavenskim zemljama« (Pregled, Sarajevo, 9/1958. i 1/1959), »Prilozi građi o ustanku mornara u Boki Kotorskoj 1—3. februara 1918« (AV 1/1958), »Prilozi građi za historiju jugoslavenskog pitanja 1918« (AV 2/1959), »Prilozi građi za historiju revolucionarnog pokreta mornara na našoj obali 1918« (AV 9/1966), »Novi prilozi građi za historiju revolucionarnog pokreta mornara na našoj obali 1917—18« (AV 10/1957), »Prilozi građi za historiju 1918. u Istri i Trstu« (VHAPR 5/1959), »Revolucionarni pokreti i pobune u austrougarskoj mornarici tokom 1917—1918« (Jugoslavenski istorijski časopis 1—4/1967), »Nova građa za historiju 1918. u Istri i Rijeci (VHAPR 13/1968), »Revolucionarna previranja u Istri 1917—1918« (Zbornik »Labinska Republika« 1972). Osobito su zanimljive i studije: »Albansko pitanje 1875—1882« (Rad JAZU 318/1959), »Tršćanska 'Favilla' i Južni Slaveni« (Anali, Zagreb, 1/1956), »Kroz historiju Sinjske krajine« (Narodna umjetnost 5. 6/1968), »Iz mladih dana Frana Supila« (Dubrovnik 4/1970), »Povijest Zlarina« (»Povijest i tradicije o. Zlarina« 1980), »Okolo pripadnosti kvarnerskih otoka 1848/49« (VHAPR 25/1982). Od radova u štampi ili u pripremi za tisak treba upozoriti na Stullijeve priloge za sintezu povijesti Hrvatske — Dubrovnik od 16—18. st. Zatim na rad o Poreštini u 19. st., o željeznici u varaždinskom području u 19. st., itd.

Obilježavajući prvu godišnjicu smrti dra Stullija, Arhiv Hrvatske je na prijedlog potpisanoga 7. listopada 1986. god. organizirao znanstveni susret na kojem je više znanstvenih radnika valoriziralo Stullijevo djelo (tekstovi će biti objavljeni u jednom od svezaka »Arhivskog vjesnika«), a pripremljen je i poseban svezak pod naslovom »Biobibliografija dra Bernarda Stullija«.

Bernard Stulli je 1977. god. na Filozofskom fakultetu u Zadru postigao doktorat znanosti, i to s temom o albanskom pitanju u 19. st. u kontekstu sukoba interesa tadašnjih velikih sila (radnja je objavljena u izdanju JAZU, te je gore već spomenuta).

God. 1983. dobio je vrlo visoko priznanje za svoj znanstveni i kulturni rad — izabran je za člana suradnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Ovaj arhivist i historičar jedno je vrijeme bio i prosvjetni radnik — odmah poslije oslobođenja kao honorarni nastavnik predavao je pomorsko pravo na dubrovačkoj Pomorsko-trgovačkoj akademiji, a kasnije na zadarskom Filozofskom fakultetu, više godina predavao je arhivistiku i povijest pomorstva.

Znatan je trud dr Stulli uložio u organizacione poslove, i na direktorskom mjestu Jadranskog instituta JAZU, i Arhiva Hrvatske i drug-